

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитаттарының амылчы чоннар депутаттарының область Советиниң органы

1953
март
22

ВОСКРЕСЕНЬЕ
№ 57 (2742)

ӨРТӨӨ 20 КОП.

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының Төп Комитетиниң 1953 чылдың март 14-те болган пленумунун дугайында инфомастыг дыңнадыг (1 арын).
ССРЭ-ниң Дээди Советиниң IV сессиязынын шийтпирлерин совет улус иили-биле деткип турар (1 арын).
ВЦСПС-тин X пленуму (1 арын).
Б. Чюдок. — Кызылдың башкы инсти- туудунда (1 арын).

Партияның XIX съездиниң материаларын өөренип турар (2 арын).
А. Анара. — Күүселдениң хыялдамдыг районун ажылы (2 арын).
С. Тушков. — Сеткил сагышты хайы- дырыптур чогаал (2 арын).
Номчукчулар бижип тур (3 арын).

М. Койденко. — Метрден сантиметри (3 арын).
Н. Зеленинский. — Чогаал номчулганыга мергежилди шингээди аллары (3 арын).
И. В. Сталинның амьлдарын даштыкы- да өөренип турары (4 арын).
Корсада болушкуннар (4 арын).
М. Лондуу. — Областың кышкы сес- тулар спартакиадазы (4 арын).

Информастыг дыңнадыг

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының Төп Комитетиниң 1953 чылдың март 14-те болган пленуму мооң адаанда шийтпирни хүлээп алган:
1. СЭКП ТК-ның секретары хүлээлгезинден хостаар дугайында ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы эш Г. М. Маленковтун дилээни хандыраар.
2. СЭКП ТК-ның секретаринын моон адаанда составтыг кыдыр соңгуур: эштер Н. С. Хрушев, М. А. Суслов, П. Н. Поспелов, Н. Н. Шаталин, С. Д. Игнатьев.
3. Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының Уставынын 32 параграфын өзүгаар эш Н. Н. Шаталинни СЭКП ТК-ның кандидатында кезигүүнүчө шилчидер.

Уран-чүүл көрүлделерин бедик деннелге эрттирер

«Уран-чүүл чоңуу болуп турар...» деп улаг Ленинниң өстери болза, делегейде эң- не муракчы совет уран-чүүлдү хааны ут- казын дөчү болгаш өтүт чедингири-биле мергеилеп турар. Бистин уран-чүүлдүс- түң күштүү чүдөл дие, чүгүн-даа мурун- соң чоңуу болурунда, бистин чүрүкчү- ларыны чөп-биле кады чогаалды турар болгаш чогаалдыга ажылы-биле чоңга бараан болуп турарында. Мычангаш бистин чүрүкчү уран-чүүлдү амыдырал-биле харылаалары көчүрү хей талаларын.

Уран чогаалыгына чыа хевирин — бот- тыныгы уран-чүүлдү ажылы ол хары- лааларын иштинде эң чугула черин ээлеп турар болгаш масса чоңун коммунистг кижилдигеинге чугула ужу-дузалыг болуп турар.

Уран-чүүлдү ол эң массалыг хевиринге уду илг инак. 1951 чылда-ла чүгө проф- эвилелдерин системанига бот-тыныг- ы уран-чүүлдү 114 муң бөлүмнери уран-чүүлдө ынак 2 миллион ажыг кижил- дерин катыштырып ажыдап турганнар. Уран-чогаалдыгынын шак мынд калба- рыныкы болгаш массалыг бистин чүр- күстүстан еске калдыг-даа чурттарда чөп! Ол бөлүмнерин каржычыларын бедик мергежилди неген турар опера, симфония талазы-биле нарын көргүзүлгери бот- тыныгы уран-чүүлдү коллективтери көргүзүп туралар. Ол болза, бот-тыныгы уран-чүүлдү каржычыларын мергежи- линиң чүп-бүрүдө өзүп турарынын херечи- эн болур.

Партияның XIX съездиниң шийтпир- лери уран-чүүл ажыдагычларынын муру- нунга хүндүтү болгаш харымсалгалы со- рулгаларын салган. Бистин уран-чүүлдө, оң ажыдагычтарын ажылыч чоңу комму- нистг өзүга кижилдеринин херөөне пар- тиянык идеяныг дуалакчымы болуп турар.

Бот-тыныгы уран-чүүлдү улам хөг- жүдөр, оон идеяг болгаш уран-чечен дененин бедилер, эң дээр коллективтерин болгаш тус-тус күөсөдик ойнакчыларын шилип тывар, ажылыч чоңуу калбак мас- саларын анаа кийириттер сорута-биле 1953 чылдың март, апрель айларда обла- стыг хоорайларына болгаш районнарыга бот-тыныгы уран-чүүлдү көргүзүлгери эрттирер областың ажылыч чоннарының депутаттар Советиниң күөсөдик комитети шийтпирээв.

Бистин областа бот-тыныгы уран- чүүлдү хөгүдүлгезинге чамдык бөлүмнар кылдыган. Бот-тыныгы уран-чүүлдү Кызыл хоорайда № 2 школа, тигура- фияда, Улуг-Хем районун төвү Шагаан- Арты хоорайда, Танды районун Бай-Хаак суурда бөлүмнери чер-чер Советтеринге сонгудалар үезинде сонгукучуларын культурамы негезинде чединкиниң хандырып, бүдүрүлгелерге болгаш көдө черлерге үнүшкүнерини организаастаан- нар. Бот-тыныгы уран-чүүлдү ол кол- лективтери боттарынын көргүзүлгери болгаш өөредилгенин баш улап чогаалын кылган план өзүгаар ботандырып турар- лар. Сонгудалар үезинде болуп эртелген көргүзүлгөр болза, бистин уран-чүүл коллективтериниң ам-даа бедик мергежилди чедип ап шыдарын, боттарынын одурун- га чыа-чыл талантыларын өстүрүп алып аргалымы көргүсөв.

Мындг болза-даа, бот-тыныгы уран- чүүлдү ажылы удурут талазы-биле чөтпөс- тер бисте дык хей. Эртен чылын бистин областа уран-чүүлдү көрүлделери эртел- ген. Апта Кызыл хоорайны болгаш чамдык районнары коллективтери болгаш тус-тус күөсөдик ойнакчыларын түннелг ажыдагычтары дык хейт быжылган адышмай барганы канчал-даа таарышпас. Бо талазы-биле чүгүн-даа

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң IV сессиязынын шийтпирлерин совет улус изии-биле деткип турар

Чаа-чаа тиелелгерне!

МИНСК. Белоруссияның колхозчу тара- чынары чурттуу амьдыралын үзүткөл чөк болгаш шын удурутун хандырыныче утлапган ССРЭ-ниң Дээди Советиниң шийт- пирлерин изиг деткипши-биле уткүп алган. Республиканың колхозтарында, машина-трактор станцияларында болгаш совхозтарында сессияны материалдарын дугайында номчулгалар болгаш беседалар эрттип турар.

— Күрүнэ эрге-чатыргазынын дээди органынын хүлээп алганы хоойлулар болгаш доктаалдары биске боттарымыстың күжүсүне идегалды берип, Совет күрүнө- ниң күчүзүн быжылган турар. Олар Ленин — Сталинның улаг идеяларын амыдыралга ботандырыныче утлаган. Сталинч тук идегалдыг холдарда туруп турарын бистер эки билдир бис.

Олар тайбын күш-ажыл кылып турар совет кижилерин сонугургалыг дүгүтүп турар. Совет чыак бисти, бистин Төрөн чурту вусту ам-даа улам алдыкчылар чаа тилкелелгерге чедирип кезар дээринге быжыг бүтүрүлгезинде илередиң турар бис.

Ынак Төрөн чурттуң алдарына

ТАШКЕНТ. ССРЭ-ниң Дээди Советиниң дөрткү сессиязынын хоойлулары болгаш доктаалдарын Узебекистаның ажылыч чоннары деткип турар. Республиканың фабрикаларында болгаш заводтарында, албан черлеринде болгаш өөредилге черле- ринде, колхозтарында болгаш совхозтарында күрүнэ эрге-чатыргазынын дээди орга- нынын шийтпирлерин парлаан солдунарын номчулгалы улаг илпейкяли-биле эрттип турар.

— Күрүнэ эрге-чатыргазынын дээди органынын хүлээп алганы хоойлулар болгаш доктаалдары биске боттарымыстың күжүсүне идегалды берип, Совет күрүнө- ниң күчүзүн быжылган турар. Олар Ленин — Сталинның улаг идеяларын амыдыралга ботандырыныче утлаган. Сталинч тук идегалдыг холдарда туруп турарын бистер эки билдир бис.

Олар тайбын күш-ажыл кылып турар совет кижилерин сонугургалыг дүгүтүп турар. Совет чыак бисти, бистин Төрөн чурту вусту ам-даа улам алдыкчылар чаа тилкелелгерге чедирип кезар дээринге быжыг бүтүрүлгезинде илередиң турар бис.

Ташкенттин Ахунбабаев аттыг хөвө артылар заводун бригадир эш Мир- заамедовтун чугаалааны: — ССРЭ-ниң Дээди Советиниң шийт- пирлери бистин чуртувуса коммунистг тургузарынын талазы-биле улаг баштыг- чыллар Ленин болгаш Сталинның чал- гыларын амыдыралды дүрген хуудулар чүткү-биле синилген. Бистин күрүнө- ниң удурутгалызы—идегалдыг холдарда, Ленинниң өөреникчилеринин, Сталинның иштинче сораниктеринин холдарында Со-

вет чыактын чаа составы бистин соци- алистг күрүнөвистиң күчү-шымалын бүгү хемчеглер-биле быжылгаларын, удустар- ның материалдыг чагай байдыкынын дугайында Сталинч сагыш чыаашынын амыдыралга, тайбынның политиканын чорудар дээринге бистер, совет кижилер бүтүрээр бис. Ынак Төрөн чурттуң алдарына, коммунистг тилкелелгезиниң амыга күштерин харамнамай ажылдар бис.

Олар тайбын күш-ажыл кылып турар совет кижилерин сонугургалыг дүгүтүп турар. Совет чыак бисти, бистин Төрөн чурту вусту ам-даа улам алдыкчылар чаа тилкелелгерге чедирип кезар дээринге быжыг бүтүрүлгезинде илередиң турар бис.

Колхозчу амьдыралдың сталинчы хоойлузу-биле

АЧН (Ош область). Колхозчу суурнуң делегем кудумчулары ногаан тарымал одур- тушкуннар-биле шыптыган. Шаадыгы Кыштак бүрүнү-биле чыартыган. Колхозчу амьдыралдыг чылдарында мында эвезтери чырым, клуб, библиотека, школа болгаш хей-хей бакынар тыптып келгилээв.

Сессияны материалдарын радио дамчы- тыр коллективтерин-биле дыңнаанымың өө- лүнде социалистг күш-ажылды ийи дап- кыры Мадыры бригадир Аля Анаров мы- ча дөөв: — ССРЭ-ниң Дээди Советиниң сессиязы Ленин болгаш Сталинның айтылганы бистин чуртувустун бурунгаар хөгүдүр өстүрүп хандырып турар чугула шийтпир- лерин хүлээп алган. Бис Төрөн Совет чыаашымыстың чаа составына кызылгач чөк илгелди илередиң тур бис. Колхозчулар Төрөн чурттуң чагай чоругуна немешкен

энергия-биле ажылдарыга шийтпирлел- лер. Бүгү күштерини бистин чурту- вуса коммунистг тургузарынын улаг программаны амьдыралды ботандырыны- га салмылнар. Гектар чер бүрүздүн 70 центнер хевени өстүрерин, чуртка боттиг чылдан 7 муң центнер хей хевени бөвөрн хүлээниң тур бис.

И. В. Сталинның чогаалдарынын украин дылда үндүрүлгези

КПЕВ. Иосиф Виссарионович Сталинның мөдөөзин өзүгаар алдыга, 1917 чылдан генейилг ажыдагычтары Совет Украинанын ажылыч чоннары улаг сонугургалы салып турар.

Улаг баштыгынын чогаалдары чыл- ды-на Украинаны улам хейу-биле парлап турар. Украин ССР-ниң ном палатанынын

ВЦСПС-тин X пленуму

Профессионал эвилелдеринин Бүгү-өндө Төп Чөвүлелиниң X пленуму чоқта чаа болуп эркен. Пленум эш В. В. Кузнецовту ССРЭ-ниң даштыкы херектер Министриниң оралакчыныга томуйлаанын хол- баштыр ову ВЦСПС-тин Даргазы дулаа- гезинден хостаан болгаш ВЦСПС Дарга- зына эш Н. М. Шверникти сонгаан.

Эш И. В. Сталинның «ССРЭ-де социализмниң эконимитг проблемалары» деп ажылын пропагандалап турары

ЯКУТСК. Якутияны Бойбайский, Чурпачинский, Ойконский, Оленкинский болгаш еске-даа мрак районнарыне СЭКН обкомун директорлары үнүшкөнер. Олар И. В. Сталинның «ССРЭ-де социализмниң эконимитг проблемалары» деп ажылын дугайында лекцияларын кылдылар.

И. В. Сталинның генейилг чогаалына өөренип күзөл улам өстүп турар. Якутия бөлүмнерин болгаш үргүчү ажылдар теоретикти 11 семинарларын тургустан. ССРЭ-ниң эрттерин Алае- миянык Якутскеде салбырды 6 семинарлар ажылдап турар. Мында 50 ажыг өрөөн ажыдагычлары хаара туттуган.

ИНСТИТУТЧЕ АНЫЯНТАРЫНЫ ЧУТУЛУ

Хей-хей анык өскөнер институттун бот-өөредилгезинде хаара туттуган. Олар мрак, чөк районнардан чедип кел- гилээв, чогуру дуааларын албышпа, бот- тарынын шингээниң алган билдигерин өйлөп-өйлөн түннелдип туралар. Оң-биле черелештир, көчүрү солун массалыг кел- жегер институтка суббота, воскресенье саньында-ла эрттип турар.

НОМЧУЛГА БОЛГАН ДЫШТАНЫЛГАНЫ ВРЭЗДЕРИНДЕ

Четир чырык-биле болгаш хей яныз литературалар-биле хандырытыган улаг зал—номчукчуларын бодунче хаара күдүп турар. Хүн чурумун өзүгаар хостук ша- тарын студенттер барык-ла билбей эр- тиргилээр.

Орус литературанын классиктеринин чогаалдарын болгаш совет чогаалчыларын алдыгы номнарын өөренишпаан, номчула конференцияларын хаая эвез эрттирп ту- рары-биле холбаштыр, боттары шөпөп бижип туралар чиститутта өзөөш эвез.

Чыа ажытыган институт—студенттерге өөренирине болгаш чурттарынын

Б. ЧЮДОК.

Партияның XIX съездинин материалдарын өөренип турар

ӨБҮР

Өзүр районун Дус-Дар сумуунда «Торгалы» көдө ажыл-агый артелинде партия организациясынын партияның XIX съездинин материалдарын өөренип бөлгүмү 12 каттап чыгып кычээлдөөн. Бөлгүмүнүн дынакчылары съездинин түнөө хуралына эш Сталиннің төөгүтүгү чугаазын өөренип дооскан, ам партия Төп Комитетинин ажылынын дугайында эш Маленковтун өтөт илеткелдин өөренип турар.

Бөлгүмүнүн пропагандин эш Сюндү өөренип тема бүгүдөзинге баш удур өки белектенип, дынакчыларга биддингир кылдыр башкылап турар. Бөлгүмүнүн дынакчыларындан эштер Сандажы, Кочучу, Доржуай олар өөренип эрген материалдарын ханы шигээдин ап турарлар.

Иччалла-даа, бөлгүмүнүн ажылында четпестер база бар. Чуга дээрге, партияның XIX съездинин материалдарын өөренирине колхозчуларын бүрүнү-биле хаара тутпаан болгаш бөлгүмүнүн дынакчыларында кичээл үзөр чоруктар хөй болуп турар. Бо талазы-биле кында партия эге организациязы (секретары эш Бадрыаа) чогуур хемчегни алабайн турар.

Ам сорулга болза, бөлгүмүнүн ажылында бар болуп турар четпестерни дармый ууткааш, партияның XIX съездинин материалдарын артак үениң дургутузда бедик идея-теориялык деңгеле өөренип доозары болур.

М. ЧАМБАЛ-ООЛ.

БАРЫН-ХЕМЧИК

Барын-Хемчик районун Аски-Барлык өге школазынын башкылар коллективинде партия төөгүтү өөренип кол хевириниң бөлгүмүнүн дынакчылары партияның XIX съездинин материалдарын ханымы-биле өөренип турарлар.

Бөлгүмүнүн дынакчылары партияның XIX съездининге эш Сталиннің төөгүтүгү чугаазын база партия Төп Комитетинин ажылынын дугайында эш Маленковтун өтөт илеткелди өөренип дооскан. Ам 1951—1955 чылдарда ССР-ниң хөгжүдүзүсүнүн беш чыл планынын талазы-биле өөренип турарлар.

ле партияның XIX съездинин директиваларын чедишкенин өөренип турар. Бөлгүмүнүн дынакчылары кичээлдерге организацияны, эки белектелди көзүп, съездинин материалдарын ханымы-биле шигээдин алыр дээш кызыкмаккай ажылдап турар.

Бөлгүмүнүн пропагандин эге школа өргөлүкчи эш Эрес-оол анаа хулазетпен партияны даалганы төлөптүгү боттандырып, өөренип тема бурзуун өки белектел-биле бедик идея-теориялык деңгеле башкылап турар.

К. БОРАНАЙ.

КЫЗЫЛДЫН КӨДЭЭ РАЙОН

Кызыл районун Чедерде «Победа» колхозта партияның бирги чылдың политшколазы өөренилгени организация, бедик идея-теориялык деңгеле өртүрүп турар.

Политшколанын дынакчылары өөренилгеге чымынын эгесинде бирги болгач ийги темаларын өөренип дооскан, партияның XIX съездинин материалдарын өөренирине кирген.

Политшколанын дынакчылары партияның XIX съездининге эш Сталиннің төөгүтүгү чугаазын өөренип дооскан, партияның Төп Комитетинин ажылынын дугайында эш Маленковтун өтөт илеткелдин өөренип турарлар.

Политшколанын дынакчыларындан эштер С. Доржу, О. Вичнижик, К. Оргодлей, К. Норбу олар беседаажылыкын кичээлдинге өөренип эрген материалдарын эки шигээдин алганын көрсөккөнөр.

Дынакчылар ам съездинин артак материалдарын чедишкенин өөренип доозар дээш кызыкмаккай ажылдап турарлар.

Р. ОЧУР-ООЛ.

ЭРЗИН

Эрзин районда «Кызыл сымды» көдө ажыл-агый артелинде колхозчулар Иосиф Виссарионович Сталиннің допчу биографиязын ханымы-биле өөренип турар. Ол талазы-биле организациятынган 16 кичи дынакчылык бөлгүмү кичээлди неделя санадык бедик шынарыг доктаамап чорудуп турар.

Моон-биле кады партияның XIX съездинин материалдарын, съездинге эш И. В. Сталиннің төөгүтүгү чугаазын өөренип 11 дынакчылык политшколанын

база 12 кичи өөренип турар комсомол-аянактарынын бөлгүмүнүн ажылында эки чоруп турар. Ол ышкык бижик билбес чорукту ууткаар сорулга-биле тургустунган бөлгүмү 30 кичи хаара туттуган.

«Кызыл сымды» колхозтун кезигүнери өөренилгеге онаа чүткүдүн илередиң, кичээлдин шагын үлөс, анаа белектелди көзүп, организас талазы-биле чурумнуг болуп турар.

Н. ДОРЖУ.

Кызылдың көдөэ ажыл-агый техникумунун курстарында

Тыванын көдөэ ажыл-агый техникумунун бүгү курстарында партияның XIX съездинин материалдарын тускай программа баугаар өөренип турар.

Съездинин түнөө хуралына эш Сталиннің төөгүтүгү чугаазын база партияның Төп Комитетинин ажылынын дугайында эш Маленковтун өтөт илеткелдин өөренип турарлар.

гайында эш Маленковтун өтөт илеткелдин, 1951—1955 чылдарда ССР-ниң хөгжүдүзүсүнүн беш чыл планынын талазы-биле съездинин директиваларын курстарын чамдыктары өөренип дооскан, а чамдымы ам-даа өөренип турар.

Н. КИЧУЧУ.

Күүселденин хыналдазы дээш райкомнун ажылы

Эш Сталиннің «ССР-де социализмнің экономиктиг проблемалары» деп генийн ажылы болгаш партияның XIX съездинин шийтирлери бастиян чуртка коммунизми тургузуларыны кайгаччытыг перспективанын аяктыкан. Ол сорулга чедишкенин боттандырып партия-организацияны болгаш идеологтук ажылдык деңгелди улам бедилерин, партияны ууртууганы тода болдуларын партия организацияларындан негез турар. Манса чугаза чүдүлүк бирээни, күүселденин хыналдазы болгаш кадрларын шы шаяп алыр болур. «Шы шугум, айтырыгынын шы шийтирилел бердинген соода аял-херектиг чедишкенин партияны шугумун амыдрага боттандырыр дөөш организациян ажылдап, демиселдин организациянын, кичилерин шы шийтирилел, ууртуур органнын шийтирилелди күүселденин хыналдазын дамааржыр. Ол чокка партиянын шы шугуму болгаш шы шийтирилелди уугу котаралга таваржыр чаап чок» деп башкы Сталин өөрдөп чораян.

Бо талазы-биле ажылды Эрзин районун партия организациязы элөөн экижтев. Районда партия организацияларынн организациястаар ажылга дайынчы аргалды, мурнакчы инициативаны, баш ууртуур кадрларын составынн шынары экижи турар. Партияны ууртууганын деңгелди улам бедилер сорулга-биле РО МГБ-де партия эге организациязынын ажылы хынал көргөн. Партия райому Сарыг-Буудун чеди чыл школында, райдола база «Кызыл Сымды», «Сталинчук орук» колхозтарда партия эге организацияларынн ийги ажылынын дугайында өтөт илеткелдерин алгаш, четпестерин чайлашырын айтып, тодаргай шийтирилелди үндүргөн.

Илеткелдерин дынап, шы шийтирилелдерин үндүргенин соода партия райкомунун чугаза хулазетин шийтирилелдерин күүселденин херек кырында организациястаар, мессаларын бүтү күжүн мобилизациялар болуп турган. Организация-

чы ажылды экижидип келгенин түнөөлинде, эрткен кыска үениң илтинде районда партия, Совет болгаш ажыл-агый организацияларын дыва уугу сорулгагарын чедишкенин шийтирилелди.

Массаларын дуржулганын негестерин, коммунистерин ботту-тынгыр болгаш эгелекчи чоруун кабартары, үстүндө хыналданы адаандан өрү хыналда-биле дүүштүрери ууртуур ажылда кол чүдү болур. Ол ажылга таварычылгын байдалды тургузар төлөөдө, партияны ажык хуралдарын, пленумдарын, актив хуралдарын, чөбүлө хуралдарын доктаамап чорудуп турар.

Ол хуралдарга ажылы чончуп болгаш коммунистерин ботту саналдарын, шүгүмчүлдерин чогуур үенинде дынаптыр, күүселди талазы-биле чамдык ажылдар чорутунап. Район конференцияларга эштер Нюрат, Далын болгаш өскелер-даа албан черлеринде, сумуларда болгаш колхозтарда партияны шийтирилелди күүселденин хыналдазы чок болуп турар деп шүгүмчүлөөнөр. Ол саналдарын партия райому бодунун практиктиг ажыл-чорудугаларынн кичээлгеинин төнүнгө тургуссаан. Оон кынар райкомунун, суму (көдөэ) Советтеринин адресиче шүгүмчүлөөлөр болуулан. Ону барымдалаш, Советтеринин организация-мессалык ажылынын дугайында райкомунун дарызынын илеткелди райкомунун бюрозунга дынапаш, тускай шийтирилел үндүргөн. Ол шийтирилел күүселдени дөөш ажылдын түнөөли четпестерин ууткаарынга уугу болгуч болган. Коммунист эш Бадарчы болгаш өске-даа эштер райпо баштаар черинин адресиче шүгүмчүлөөлөр кылган. Партия райому ону хынал көргөн, райпо баштаар черинин ажылы экижитпей келген эш С. Тановту ол ажылында хостаны болгаш райпо даргызын эш Сарыг-буун кырген. Иччангаш, шүгүмчүлөгүн саналдарын ханымы-биле өөренип көрө болгаш оң күүселденин чогуур үенинде организациястаар чорук болза, шүгүмчүлөгүн болгаш бот-шүгүмчүлөгүн улам кабартарынын аргалды берип турар.

Чурукта: Барын-Хемчик районун Аски-Барлык суму Советинин даргазы, ажылчы чоннар депутаттарынын област Советинин депутаты Хомушка Кооп.

Чуруу С. Феонтистовтуу.

Колхозчу малчын

Улуг-Хем районун Жданов аттыг колхозта малчын Кыргыс Биче-кыс беш чыл дургутузда инек мал фермазына ажылдап келген. Ол ам бызаа ажаагычмы. Эрткен чымын төртүнгөн 84 баш бызааларын бо кыжын чидирит чокка ажаап, семис кылдыр азыраан.

Оң ол үзегерлиг болгаш бедик түнөөлүгү ажылы болза, партияның XIX съездинин сталинчы чаз беш чыл планынын талазы-биле директиваларынн күүселденин

Ие-херэженер дугайында сагыш салышкын

Бистин чуртувуста ие-херэжен тургучунун сагыш салышкыны-биле хураа-леткенин чижээ чер болгонда-да көстүп турар.

Улуг-Хем районун Шагаан-Арыг сумуунда хөй уругуларын иезерге болгаш бот иезерге артык чымын 147.000 рубль күрүнө пособиелерин тыыскаан. «Иени алдары» өрднери-биле болгаш «Иени медаль» деп медальдар-биле 11 иезер шаңаткан болгаш ол шаңалтарга кирер оон-даа хөй иезерин илереткен.

Уругтарын кыдышшымын болгаш кыжылдыгынын дугайында ажыла

Барын-Хемчик районун Ак сумуда эге школа комсомолчу Өлчөймаа 1945 чылдан бээр ажылдап келген. Бо эрген үениң дургутузда ол бодунун хулазетин кызыкмаккай күүселдиң, хаб бижырап тускай мергежилге өөренип алган.

Ажылга кызыкмаккай чоруну-биле Өлчөймаа бижырган хлебниң шынарын экижидип, өөренилчилерге эки амдангы хлебти

Чурукта: Тес-Хем районун көдөэ ажыл-агый кылдынын зоотехниги, ажылчы чоннар депутаттарынын област Советинин депутаты Нияз Ершенево.

Чуруу С. Феонтистовтуу.

Колхозчу малчын

Улуг-Хем районун Жданов аттыг колхозта малчын Кыргыс Биче-кыс беш чыл дургутузда инек мал фермазына ажылдап келген. Ол ам бызаа ажаагычмы. Эрткен чымын төртүнгөн 84 баш бызааларын бо кыжын чидирит чокка ажаап, семис кылдыр азыраан.

Оң ол үзегерлиг болгаш бедик түнөөлүгү ажылы болза, партияның XIX съездинин сталинчы чаз беш чыл планынын талазы-биле директиваларынн күүселденин

Ие-херэженер дугайында сагыш салышкын

Бистин чуртувуста ие-херэжен тургучунун сагыш салышкыны-биле хураа-леткенин чижээ чер болгонда-да көстүп турар.

Улуг-Хем районун Шагаан-Арыг сумуунда хөй уругуларын иезерге болгаш бот иезерге артык чымын 147.000 рубль күрүнө пособиелерин тыыскаан. «Иени алдары» өрднери-биле болгаш «Иени медаль» деп медальдар-биле 11 иезер шаңаткан болгаш ол шаңалтарга кирер оон-даа хөй иезерин илереткен.

Уругтарын кыдышшымын болгаш кыжылдыгынын дугайында ажыла

Барын-Хемчик районун Күүсекчи комитети хөй уругуларын болгаш бот иезерге артык чымын 1 миллион 20 муң рубль ажыг пособиени тыыскаан.

Ие-херэженерге күрүнө пособиени чогуур үенинде тыпыср талазы-биле Эрги-Барлык, Ак, Хендекең суму Советтери эки ажылдап турарлар.

НОМЧУКЧУЛАР КОНФЕРЕНЦИЯЗЫ Сеткил сагышты хайындырыптар чогаал

Танды районун Бай-Хаак район библиотеканы С. К. Токанын «Араттың сөзү» деп номунун дугайында номчукчулар конференциязын организациястап өрттирген. Районуну колхозчулары, ажылчылары болгаш интеллигенциязы ол конференцияга идеякелгир кырып эрткен. Конференцияга бүгү талазын хынамчалыг белектенип чоруктарындан, анаа номчукчуларынн идеякелгир уугу болуп, организациястыг бедик деңгеле эрткен.

Номчулга конференциязына районун ыраккы колхозтарындан болгаш МТС-тен номчукчулар көзүп, база Тывага хамааты дайыннын киржикичлери, С. Токанын тоожуунда бижитинген болушкуннарынн көркүчүлери—партиялар эштер Григорьев, Санников, Ковсерин болгаш өскелер-даа келгилгезен турган. Номчулга конференциязын район библиотеканын эгелекчи эш Старовойтова допчу илеткел-биле аяктыкан. Ол бодунун илеткелдинге сеткил-сагышты хайындырыптар ол чогаалды уугу-дузаан, революция мурнундагы Тыванын ядым араттарынын чаржыныг берге амдыралынын дугайын, ССР-ниң хөй националдыг улаустарынн өг-бүдөзинге кытылып киргенинн сөлдөни оларынн амдыралы канчалдыр өскерлип, каймы хире өөрүшкүлүг болгаш аас-кежитиг апарганын, анык Тыва областа култура болгаш уран-чүдү каймы хире чектелгип өскенин тодаргай чижектерге көргүзүп чугаалаан.

Илеткел сөлдүнде номчукчу эш Власов санап бергеш, революция мурнундагы араттарынн эрге-шөлөө чок байдалын, оларынн кадыг-дошкуну-биле дарлаштырып чоразын, аялдарынн бастып дорамчылап турган ноённарнын, ламаларнын, феодалдарнын тургузында ажаагып турганын чугаалаптышкан, С. Тока ол дугайын бодунун чогаалында кайгаччы шынымын-биле илередиң бижээни чугаалаан.

Ол бүгү болушкуннарынн автор шынаан-да уран-чечен күш-биле бижип шыдаан-дыр. Ол одурууларын номчуп олурда, дарлашкыларга кижиниң өжөөн кылымы онаа күштүгү-биле хаймын келерди,—деп ол улаштыр чугаалаан.

Тывага хамааты дайыннын киржикич-зин, кырган партия эш Григорьевтиң саналы онаа сонугураңгыч болган.

Ядым түрүнги тыва өг-бүдөлөр каймы хире аар-берге түрөгөдөгү таваржып, каңдыг-даа эрге-шөлөөни казытып турганы-биле шыдаар аажок баымчаны көрүп, иштиг, самдар өглерге чурттавышсаан, аш-чутка таваржып, ааг-аала-биле аштап өдүп чоразын ол чугаалаан. Ийдиң болза-да, олар аас-кежитиг чаагай амдыралга каяк шадга черин күзөп чоразынар, ол аас-кежи шынамыла келген-даа, ону Октябрьдинн социализмтиг Улуг революциязы тыва улуска шынаан. Тыва улус боттарынын эрге-шөлөөн дөөш иленини-биле көлдүрүп үнүшсаан, илтигиниң дайыннын-феодалдарнын болгаш лама, хамнарнын тергилелдиң дүжүр өктөп, дашкынынн эжелекчиерин чурт-

тан үндүр смырғаны, кырган партиза менээ эки бидингир. Улаустун ол демисел бодунун түнөөли берген-даа. Тыва улус ам улуг орус улус-биле кады чаа амыр-зыралды, чаа культураны, социализмти экономиканы тургузуп турар—деп эш Григорьев бодунун чугаазын дооскан.

Тыва болгаш орус адылдарынн ула найыралынын дугайын номчукчу эш Солдатов эки чугаалаан. Тоожунун маалымы С. К. Токанын характери канчалдыр кевир-летипин тургустунганын ол бузууредиг чижектерге көрсөккөн. Тоожунун маалымынын иези Тас-Баштыг калайынч өүр-хевирин номчукчу эш Зайцева онаа бидингир болгаш бузууредиг чижектер-биле илередиң көрсөккөн.

Тас-Баштыгнын үзегеринде ол, наваарадыг бөдүн иелерин бижичи дургутузда кызыгаар чок ымакылын болгаш часымын көрсөккөн сеткил-сагышты хайындырыптар чижектерин номчукчуларга дынапшып таныштырган. Тас-Баштыгнын кайгаччы өүр-хевирин эш Зайцева орус херэженериниң шак кыдыг төөгүтү-биле деңгеп холбаштырган. Бодунун ажы-төдүн өстүрүп доруктулары дөөш Тас-Баштыг шыдажыр аажок бергелерин ажып эрткен номчукчуларынн сеткил-сагышын шынаан-да хайындырып турар. Ол ядым не кандыг-даа амыр-дышты кербиң, уругтарын аш-чөм тып бээр дээш ууун, берге оруктарыг удаа-дараа чогуу турганын бистер тоожудан бидир бис.

Ядымдарынн эрге-ажымын камгалаптар хоюлуун болгаш шынын ол бодунун бүтү шаңында илел келген. Оон бээр элөөн каш чылдар эрттип, Тас-Баштыгнын илел чоранын аас-кежи Тыванын ажылы херэженеринге, оларынн ажы-төдүнгө чаатынын төртүнгөн. Ам Тыванын херэженерин Совет Эвилелинн бүгү ажылы херэженерин-биле кады аас-кежитиг чаа амдыралды тургузуп турарлар деп эш Зайцева бодунун чугаазын түнөөп дооскан.

Номчукчулар эштер Карелина, Харламов олар тыва улаустун амгы амдыралын чугаалаптышкан, номда Тыванын бойдузун бижип көргөскенин дугайын боттарынын саналдарында киргизген. Дагыт, хеминг Тыванын бойус байлаан кижилер ам канчаар чаартып турарын, каналдар болгаш электри станциялар тургустунуун, областыг экономиктиг арын таныттымазы-биле өскерияленин, мурунда ээн тургузаан шынааларын, ховуларын ам школарынын, медицина албан черлериниң, клубтарын калбап четкисини шырап ап, чаа-чаа ажылы болгаш колхозчу суурлар төртүгүн тын-ылганын олар боттарынын санадына түнөөп айтышканнар.

Бодунун тоожуун ам-даа үргүлчүлөп, алаа Сталинчи Конституциянын күжүнүн алаа-биле ажылдаптышкан турар тыва улустун аас-кежитиг амдыралын улам күштүгү-биле көргүзүп бижир дугайын номчукчулар «Араттың сөзү» деп тоожунун авторунга изиг күгелин илереткенер.

С. ТУШНОВ.

Нолхозтарда малдың чаш төлүн камгалап ап турары

ТУРАН. (Телефон-биле). Би-Хем районда Ленин аттыг колхозтун чыгышчылы коммунист Сагаан-оол ол ажылында ам 3 чыл болган. Кадарын малы чыл бөрү менди, семис болуп, бо чымын 200 баш чедир өскен.

Эрткен чымын төрөөн 52 бөлөринден 50 кулунарын доруктуруп алган, а бо чымын оң чылгызында төртүр 70 бөлөр бар, оларынн кулунарын чидирит чокка камгалап алырын малчын хүлээнип турар.

Эш Сагаан-оол 1952 чылда 1200 күшүн ажылдааш, анаа 10,7 тонна ажыг тара, 5648 рубль алган. Бо чымын оон-даа бедик көргүзүлгелер болуп, ак-сеткилдиң ажылдарын илередиң турар. Оң сөзү ажыл-ияндын карышпас.

М. КАВАА-САРЫГ.

Улуг-Хем районун Элиг-Хемде Сталин аттыг колхозта мал оодлаашкынын эгелеп турар. Бек-Чыраада эш Сандактын кадында төртүр 330 ажыг хойдан 70 хөй, Теректиг-Чарыта эш Олан-нын кадында төртүр 290 ажыг хойдан 35 хөй төрөөн. Ол шынап эш Кендениң кадында 10 инек төрөөн.

Төрөөн малдың чаш төлүн кадарчылар чагыс-даа чидирит чокка менди ажаап ап, доруктуруп турар болгаш ам төртүр чаш малды бүрүн камгалап алыр сорулга-биле кадарчылар эштер Сандак, Олан, Кенден олар кызыкмаккай ажылдап, уугу хайгааралын салып турарлар.

М. КОДУРАК.

Мурнулда Барын-Хемчик районун Молотов аттыг колхозу турган, ам Бай-Тайга районда «Төөли» кылдыр улагтыр катышкан колхозтун чыгышчылы коммунист Х. Чыман эрткен 1952 чылда 50 кулун камгалап алыр тургаш, херек кырын-

да 65 кулунарын менди доруктуруп алган.

Партияның XIX съездинин директиваларына улам күш-ажылчы сорук кирген малчын эш Х. Чыман бо чымын төртүр 90 бөлөринден 90 кулунарын бүрүн алырын хүлээнген. Чыгышчынын сөзү оң ажыл-ияндын карышпас, ол бодунун хүлээлгенин шевегин күүселдип шыдаар.

Х. ШЫЫРАП.

Чаа-Хөл району турган Шверник аттыг колхозтун ам Ленин аттыг колхозга катышкан малчыны малды чагыс-даа баш хоратпас, малдың чаш төлүн бүрүн камгалап алырынн талазы-биле кызыкмаккай ажылдап, малдың оозар-бедилерин, чегерилгенин эки организациястап турарында ийги малдың кышкы туруп байдалы эки буруп турар.

Кадарчы эш Сузанын кадында турар 196 ховдан баштай төрөөн 60, эш Сайбуунун кадында турар төрөөн 47 хойун хураганнарын бүрүн камгалап алганнар.

К. ӨЛЧЕЙ-ООЛ.

Өвүр районун Сагын сумуунда «Кызыл тук» колхозтун хойжуну эш Чүлдүн-оол колхозтун мурнакчы малчыны болуп турар. Ам оң хайгааралында турар 220 баш хойларынн эрткен чайгы денгелем болгаш кышкы ажаалагы эки болганы-биле бо кыжын күжү баксыраваан.

Чоокка чедир ол хойлардан 54 хөй төрөөн, оон 54 хураганны эш Чүлдүн-оол менди доруктуруп турар. Ол болза, малчынның баштайгы олчазы болуп турар. Малдың чаш төлүн бүрүн камгалап алыр дугайында колхозтун малчынын ол социализмтиг чарышка кыгынын турар.

Т. САРЫГ-ООЛ.

А. АНАРА.

НОМЧУКЧУЛАР БИЖИГ ТУР

Улам бедиткен хүлээлгелер

Бай-Тайга районда «Победа» колхоз ажил-агый артед 1952 чылда тулуг планын 104 хуу хүсэткен. Бо талазы-биле партия обкому болгаш обкомосте куускому област социалист чарышты түннөт көргөн доктаалында «Победа» колхозту мактап, элэн хөй мурнакчыларын хүндүлөт бижи-биле шагнаан.

Ажылда чедишкнннри улам бижи-лаар, партияның XIX съездининч төөгү-лүг шийтирлерин эрестиг боттандырар сорула-биле колхозчу ажил-шчилер чаа бедиткен хүлээлгелер боугаар ажиллап турар. Бо чылдын тулуг нажы белектээрине 70 ажыг кижилг тускай бригада ажиллап турар.

Белектетинген ыш материалларын мартта бүрүн сөөрттүп алдырыга тускай транспортчулар могаг чок ажиллап турар.

А колхоз суурунда үш к... бызаачы эвонлар кыска уенин иштинде чуртталганын 3 чаа бажынарнын доозуп дужааган. Амгы үеде 100 тонна тараз кирер салдаты, 250 хойга чаа кажаны база азылгалга кирер деп турар.

Колхозчу ишчилерин оо бүгү чедишкнннри болза, оларның чангыс эп-сеткилин, күш-ажылга ынакшыдынын херечилең турар. Ол болза, Коммунист партияның, Совет чазактын сталинчы сагыш салымшкынынч көсүк боттанылганы бо-лур. Ол ышкаш колхоз даргазы эш Монгуш-оолдун, парторганизация секретары эш Алымчын база тулуг бригаданынч бригадир коммунист эш Тойбу-Хааныч ажил-шчи удуртулганын база айтыры чугула.

Х. ТААН-ООЛ.

Совет садыгның культуразы дээш

Чаа-Хөл райононун Ак-Хемде магазининч эргелекчинге моо мурунда дыка хөй кижилер солукшап. Олар хереклекчилерге эдлек эвес, оларнын негеделерин хандырбайн келгеннен аңгыда, хөй-нигнннч херечиниз бугадап база хуузунда самчыдааны-биле ажилыннан үндүртүп, шийтирин-даа турганнар.

Ак-Хем магазининч амгы эргелекчин эш Г. Чаптыков онаашкан ажилыга ак-сеткилд, чоңунч мурунга баран болур хүлээлгезин медресиг боттандырып турар. Ол чүгүле магазининч чогуур шакында ажилып, чонга эдлек ажил-лаары-биле кызыгаардыктынч, хереклекчилеринч ортузунга тайылбыр ажилын

калбартып, совет садыгның культуразы дээш мурнакчы демиселчилеринч бэрээн болуп турар.

Эш Г. Чаптыковтун эки ажиллап турарына боттук факт болза, Ак-Хем магазини 1952 чылдың баштайгы кварталында бараан саарылганынч планын 105 хуу, ийги кварталда—125 хуу, үшүк кварталда—131 хуу, сөөлү кварталда—108 хуу азы чылдын нинти планын 125 хуу хүсүткенге илередиң турар. Бо чылдын оон-даа бедик көрүт-күлдеринг болур дээш эш Г. Чаптыков улам кызымаз ажиллап турар.

Н. ДОЖУ.

Ниятннч малының баш санын өстүрери-биле

Чөөн-Хемчик районун Чадаана суму-зунда «Искра» колхозтун ийек мал калдары эш Шыдар ол ажилыга 3 чыл бедиткен ажиллап, мергежил узам угалдып турар. Баштайгы үеде эш Шыдар 91 баш анык ийектерин хүлээп ал, оларнын оларын чайгы үеде 6—7 удаа солуп, семиртилгезин эки организастап турган.

Бо чылдын эш Шыдарга төртүр бир кодан ийекти хүлээдиң берген, ол ийектеринден баштайгы төрөн 4 ийектиң бызаанын меңди ажаап алган болган

төрүрү четкен ийектерин дүне, хүндүс ийекти үргүлчү хайгаарып, чангыс-даа баш мал хоратпайн, меңди ажаап алыр дээш кызымаккай ажиллап турар.

Ол ышкаш эш Шыдарның калайың эш Чодураа бодунга хамзырышкан 27 анык ийектерин база эки ажаап турар.

Ниятннч малының баш санын өстүрери-биле кады ооң продуктузун бедиттеринч талазы-биле Шыдар, Чодураа олар узуг күзгенишкнннч ажиллап турар-лаар.

О. КАВАЙ-ООЛ.

Школа ажилына ада-пелеринч киржилгези

Барыын-Хемчик районда «Кызыл тараачы» колхозтун школазына ада-иеннч дуузаы биче эвес болуп турар. Эрткен чылда белектелдиң багай болганы бо чылдын школага элэн бергедешкнннри болдурган көргөш, школа ажилын аныкчидери-биле ада-пелер аңаа дузалажып турар.

низаыт шөф беши 4 удаа болган, 45 шапак ыш дүжүтүнгөн. Ол ышкаш колхозчу херэжениннч интернат болган кластар чууааларыга эвилдиг түнүшкүнери 3 катан болган.

Бо ажилдарга штер Кудерек, Мамбуу, Дербелчин, Аңимаа ышкаш мурнакчы болганнар хөй.

Н. ДАНЫ.

БОТ-ТЫВЫНГЫР УРАН-ЧҮҮГ БӨЛГҮМНЕРИНИЧ КИРЖИЖИЛЕРИНЧ ДУЗАЛАМЧИ

Чогаал номчулганынч мергежилди шиңгээдиң алыры

И. В. Сталиннч «Марксизм болгаш дил эртемнинч аитыргалары» деп генийл ажилында дай дугайынч марксизм эртемнинч үндешинери садыган. Дылдың нияти хообулдузур биле сөстүң саздарынч дээшкннннч хообулдузун аразында харылаза бары чугаажок. Ону билиң аңаа, бистид сөстүң үерде чугаанынч хообулдузурнын талазы-биле билишкннннч ниве дүрү-хевирин бээр, уран-чечен ынаклар сөстеринч талазы-биле билишкннннч ниве байып, калбарынч маргылда чок. Эш Сталиннч ажилы тыпканынч дылдың саздарынч дээшкннннч эртемниң үндешиннч өөрединч четче шиңгээдиң алыры берге-даа болза, бо удаада актёржу практикада дай дугайында өөредиг канчаар ажилганынч турар дугайында чамдык билишкннннри шиңгээдиң алырын сорула болдурар ужурлук болот.

Театр уран-чүдүлүг сурагыл ажилдакчы К. С. Станиславский «шмчээшкнннч физиктиң методу-биле» сөстүң үжүр-дузанын холбаштырар дээрининч үжүр-дузанын бичиң-даа кудулаптаан, ол харын сөстүң дайы хире саздарынч болурунч утка-шылдарынч тодаргайлаан. Ичанганш сөстүң саздарынч дээшкннннч хообулду «шмчээшкнннч физиктиң методу-биле» катыжып турар. Ол ийиниң шиң холбаштырбас болза, шмчээшкнннч-даа, сөс-даа бирээзи чокта бүдүн метод болуп шыдавас. Бир эвес сөстүң дузазы-биле чогаал номчулганынч мергежилди шиңгээдиң алыр дээр болза, К. С. Станиславскийнч «шмчээшкнннч физиктиң методунун» өөрединч шиңгээдиң алыры база чугула.

«Дыл болза, ооң дузазы-биле кижилер

бот-боттарынч аразына харылажыр, ботталарынч солчуп турар болган боттарынч бичиринч чедиң ап турар чепсес болур. Дыл болза, боданың-биле шууг харылаа-лыг чүве болганда, боданынч ажилы-нын түндешинч, кижиннч медресид ажилынч чедишкннннри сөстерге болган сөстеринч домактар кылдыр каты-жымшыкына даңзылап, бижилаан, ындыг азым-биле кижинннннч бодал-дарынч солшутурунч бодулар кылдып турар»—деп эш Сталин айткан.

Дыл дугайында шак ол генийлч өөредиг культура ажилдакчыларын, оон иштинде театр ажилдакчыларын практиктиң билг-биле чепсегээрине узуг үжүр-дузалык болган. Шин чогаалынч боданылганын, идеяларын, ында киржикчилеринч бүдүш-хевирлер сөстүң дузазы-биле өлөргөйлөткнннч. Бир эвес актёр кижинч драматургтун сөстерин бодунч сеткил-салгыжында төртүткннч бодалдары ышкаш сөс-биле дамчыдып турар болза, ооң ажилы чедишкннннч болуру чугаажок. Оон ийди актёрнун сөстеринден чогаалы-ның бодалдары болган идеялары, база актёрнун бодунуң тургусканынч дүрү-хевир көрүчүгүе эзулуг дияр, херек кырында бар кижинч дүрү-хевир болуп чедер болза, чүгө ынаарда актёрнун ажилы чедишкннннч болган деп санаар. Сөс болза, уран-чүдүлүг кижилер-биле харылда-жырыннч чугула чепсес болур. Моортан биске сөстүң саздарынч дээшкнннч деп чүдү мча дээр бис деп айтырыг тургү-түтүп келер. Сөстүң саздарынч дээшкнннч деп чү? Авторнун сөстерин шөжжөлдөп алган олчаан чугаалап бээр дээни ол бе?

Е. Забродина 1948 чылдан бээр Кызылдың АТК-ында чолаачылап турар. Бо эртен уенинч дүжүзунда ол бодун эки чөлаачыларынч бирээни кылдыр бүгү тала-биле көргүскөн. Бодунун билинч түргүчү белинч турган 2-ги кластынч чолаачы эргени эртен чылдын чедиң чурита: Евгения Родионовна Забродина.

Чуруу С. Феонистовтуу.

Тулуг ажилына удуртулганы күштелдирер

Сөөлү үш чылдарынч иштинде областың колхозтарынга чуртталга бажынарнынч культура-амыдралды болгаш бүдүргө тулугтарыннч тулугна хөй түнүгү рубльдин узун хуусаалыг болган дедир эгитпес чөлилерин, ол ышкаш хаас ажылдарынга дыка хөй мүн кубометр ыашты, тулуг материалдарын күрүндөн чыл бүрүдө үндүрүп берип турар.

Партия болгаш чазактан шак ындыг хөй дузаламчыларын берип турбуза, Эриң районунч «Чаа орук» колхоз (даргазы эш Таважан) колхозчуларын өгдөрдөн бажынарже шилчилер, ниятннч малын чылгыч кажалаар-биле хандырар болган колхозчу суурну чагайжыр ажилды ала-чагаарынч агымы-биле удуртуп турган.

Тулуг ажилына удуртулганы күштелдирер. Бо сорулааны күсөөдирине колхоз баштаар чери эртен чылын октябрь айла тагага тулуг нажы белектээр-биле чоруткан бригадазы 2000 чудукту көшп белектее-даа амга чедир ак черсе беши үндүр сөөрттүп албаан. Тулуг бригаданын ажил-чын-даа, айт-даа күзү-биле четчелөөш.

Тулуг нажы белектел, бо чылдын тулуг планын күсөөдиринч ажилыннч удуртулганында четтестерин ажиллап алган Яра-Хуна, Орсунай дән ышкаш чамдык колхозчулар кылдып турган ажилын каап, харын тулуг нажы сөөрттүрү-биле бригадага быжылгаан айттарын кара тура-зы-биле муңуп алган, боттарыннч хуузунда ажилын кылдып, күш-ажылды салгыла-чүрүмүн үрөп турда баштаар черден хемчег албайн турар.

«Чаа орук» колхозтун баштаар чери болган парторганизациянынч колхозта тулуг нажы белектээриннч, тулуг планын күсөөдир ажилынч темпинин бо хире шүпкөн байдалга тургузар болза, тулуг планын база күсөөдиринч барып болур деп чүвени быжымы-биле билгеш, ажилда бар турар узуг четтестеринч дон-доран чайлалып чок килырыңче кичээгейин салып, тулуг планын күсөөдиринче колхозчуларынч мобилизастаары колхоз баштаар черинден шыңгызы-биле негетинип турар.

С. МУРСАТ.

МЕТРДЕН САНТИМЕТРНИ

Хураа элэн болу берген. Баа-Хем райононун даргазы эш Моид калдар дугайын, садип алыкчыларын ак-сеткилдиг, эдлек, культураг хандырар дугайын чу-гаалап-даа шак болган.

—Бистин аравыска самчыдакчылар, овуузуңуң метелер болгаш ол чергелиг кижилер-даа турбас болуң. Кижилер ак-сеткилдиг ажилдазын дээш демиселжир ужурулук бис.

—Ол-даа шын,—деп президиумге олу-рган район прокурору эш Ткачев чуга-лаан:—Калдар шунту чүвени шийтир-лээр.

Даарта эртенинде эш Моид бодунуң ка-бинетинге көшп олурупкан, дүгүнү хураа дугайын бодатылаан: «Не, бистин ния-телимысте ам-даа чамдык кижилер бар, олар...»

Хеп-хенертен ажыг ажитың берге-ле:—Экин, Гаврил Николаевич! Менээ ажыл херек ийин бо. Силер меңи таныыр боор деп идегедим—деп Девалярикова ки-рип келген.

—Мен силерни танырын таныыр мен, иччалаажок...

—Николай Гаврилович, телефонну ап-тыларам.

Телефонда прокурор Ткачев болган. Ол хамааты А. Девалярикованы ажилга хү-дөөп алырын сүмээш, эки садыг ажил-дакчымы кижин деп мактаан-даа.

—Че, ам канчаардан,—дөөш райпо дар-газы узуг тылган,—бо-лур анкета, бүрүт-кннннч, ичанганш даарта ажил-лап кирер силер.

Даартамында Деваляриковага бэрэан са-дылгар магазинни хүлээдиң берген. Оон чүү боор Девалярикова бодун, бажыныннч

нигтин кайтамчыктыг кылдыр каастап эгелеш. Иччалаажок ооң шалым ичча бараан өртөөгө четтес дээринч салкып каапкан. Боданып эгелеш, оон үнер ар-ганы тыпкан-даа.

Ол прилава артына ажиллап тургу-лап, нестү кончуг шалын темчээш, олура кезип бериптер турган. Ичанганш ол хүнде хемчээш олура кешп, орап берип турган пестерден 300 метринч узут-руп аптар турган. Метр бүртүткннч санти-метрин деп чүве ол ышкажы.

Девалярикова эш Никулинага ак-көк кашемирни хемчээп берип тургаш, 3,5 метринч орунга 3,45 сантиметринч база ол-ла садип алычынга 6 сантиметр диаго-нальды чедир бербөөш, ол ышкаш садип алыкчы Н. Сигаревага 3 сантиметр диаго-нальды чедир бербөөш. Деваляриковага ыначар меделеткен садип алыкчылар хөй.

Резиная комиссияны магазинни хынап көргөш, Девалярикованынч шак ол бужар-чүкөк метелни чоруун илереткен. Ол дугай-ын эш Моидде илетээрге: «Канчаар ам, хаалап кааптар бооп тур ийин, орунга еске кижин тыпты бээр оң»—дөөш.

Прокурор эш Ткачев ичанчаар медел-дөөш: «Мен шагда-ла билер мен ийин, ичанганш силернин актыңар меңээ херек чок».

Эддеп чүве: эш Моид метелни садыгын-ни чайладыр дөөш прокурордан коргар, ооң-биле харылаза байдалын баксыралы-кавас, а прокурор совет садыгнынч при-цепин хаждып, садип алыкчыларынч ме-делеш турган Девалярикованы камгалан туруп бээр болза, бутурулгарга кым хем-чег көртүөр чүве боор?

М. НОЙДЕННО.

Нөргүзүг самбыразын ажыглаар

Өвөр районунч «Торгалыг» колхозунун баштаар чери эртен чылын нөргүзүг самбыразын ажилдап эгелеш. Баштайгы дээринде нөргүзүг самбыразын чүгээр ажиллап турган, колхозчулар боттарыннч хүн-бүрүдөг ажилыннч түннелин оон көрүп ай турганнар. Нөргүзүг самбыразын азыптарга-ла колхозчулар оон мурунуга бо-ла мөөнөжир берген чүве. Колхозчуларын ажил норманын хүн-бүрүдө ажил күсөөдиринч оо кылтырын турган.

Сөөлү үеде ол нөргүзүг самбыразын мыр-найн ажилдавастаан, ам ол колхоз баш-

таар чериннч конторазыннч чанында бе-шин эвес, суурда колхозчунун бажынынч чанында куурара берген турар. Ону ажил-дадырынче амгыда чедир кым-даа сагыш сабайн турар. Колхозчулар нөргүзүг самбыразыннч каян ажилдаарын четки-пейн мавап туралар.

Нөргүзүг самбыразын дарың ажыгаар дугайында колхоз баштаар черинден бол-ган колхозта партия эге организасталы-дан боттуг хемчегни алыры негетинип тур-лар.

С. ТАНОВ.

«ШЫНЫН» МАТЕРИАЛДАРЫНЫН ИЗИ-БИЛЕ „УДУРТУЛГАНЫ КҮШТЕЛДИРЕР“

1952 чылдын декабрь 11-де үнгөн № 240 «Шын» солуга парламентынч «Удуртулганы күштелдирер» деп аглаг чүгөле Барыын-Хемчик районда школа назылыг урууларынч школа хараа турарынч айттырында болган районно ажилында четтестерин шүтүмчүлөөш.

Ол чүдүгү барымдаллаш мыавыла өрө-лиринч 7 чыл өөредилгенинч хообулду-нун күсөөдириннч дугайында болган шко-лаларда өөредилге кижизилдиге ажил-дарынч дугайында район эргелекчиннч алектелди СЭП Барыын-Хемчик райо-нонун бюрозунга дыңнааш, доктаалды үндүргөн. Ол доктаалдын күсөөдиринч дугайында аитыргыны 1953 чылдын

январынч 10-да партия райкомунун бюрозунга база катан чугаалашкан. Чамдык четтестер уузаттылган болза-даа, ол ажилдарда четтестер кол-дунда узуттылганаан, эң мааныга бо дугайында шийтирилг хемчегни райво (эргелекчизи эш Лопсан-Бидан) албайн турган. Мою барымдаллаш, партия рай-комунун бюроз эш Лопсан-Биданын ажи-лыннан хаалаш, район эргелекчинге эш Паппины томулгашан. Школарда өө-редилге кижизилдиге ажилдарынч өөлжө-диринч хемчегтерин район ам экиндиги эгелеш деп СЭП Барыын-Хемчик райо-нонун секретары эш Назын-оол «Шын» со-лунунч редакциязына харылааш.

де чедиңгир чаа, дияр, тодаргай саздарынч чедиринч турар аялгаларын амыдралаг холбаштыр тургузары болур. Амыдралаг бар чүвени чурумалдыг кылдыр дамчыдып турар арганы сөстүң саздарынч дээшкннннч методу деп алар бис. Ол арганы барымдаллашан актёрнун чугаазы чалгаар-карап болган калдыр-даа саздар чөк анык-ла бир күрүг сөс болур.

Сөс амыдралаг-даа, сценалар-даа харыл-данынч чепсес болур. Ол—актёрнун биле чогуур кол чүлүт. Чугаалары дээрге, саздарынч дээшкнннч кылдыр болур деп Станиславский бижип чоразы.

Сценалар чамдык актёрлар ол дугайын үтүп туралар. Чамдык актёрлар үрө-түннөдиг, узга-нышкыннч чүдүлери күрүзгөрүннч орунга медрес болгаш сеткил-сагыш талазы-биле чүдүлери илередиринге бү-рүн алыскап, оон-биле күрүчүнү өөртүр дөөш, бодунуң ол бодалыгы боду беши алыскап тургузар. Ийдик актёрлар сценалар түп келеш бодунун медресиле-ден бир-ле чүвени ушта кылдып үндүрериң орадажыр, чизээлөөрге, карак чакын төтерин, оон-биле медресидин уран-чү-дүлө мергежилди бүгү хемчеглер-биле күрүзгөрүн орадажыр. Ийдик актёр бодунуң ойнап турар ролюнч узгалып шууг үтүтптар болгаш ол дээрге, ийини азы үнүк чергини чүлү бою бээр. Шак ийдик медреса-биле ойнаар актёр карак чакы, каткы, сагыш-сеткил чергелиг чүдүлери күрүтүп шыдан турар-ла. Ол актёр шын-на тургазы-биле ыглаш бээр, каткын бээр дөш чектик чүдүлери күрүзгөрүнч алыскап, авторнун идеяларын хаждып кааштар. Оон даштык хевир талазы-биле бүгү кылган хамке орадажымшыкынар күрүчүлөр-ге ак эвес болган. Чүгө дээрге, авторнун идеяны, чогаалдык узгазы ооң ны-смы-зында, каткынынга, еске-даа ол чергелиг чүдүлөргө эстик калырга, актёр чедишкннч чок болганы чууга чок.

Шин чогаалың бүрүгү кижилеринч сет-кил-сагышын чугаалап турары чууга чок-

ла болгай. Актёр кижин хевир-бүдүш, сет-кил-сорук дөөн чергелиг чүдүлери авторнун идеяларын-биле холбаштырып шы-дан болза, күрүчүгө солуп, амыдралаг бар чүгөле дөмөй болур ужурулук. Бөрүчү азы дыңнакчы шийин, расказын, шүлүг-тү, көрп ийикпе дыңнааш, чогаалды эгелешкен ийди ханмылаашкыныңче жүгүздөөш оон мадырларынч сеткил-сагышын билип аптар болгай. Ол болза, хеделишкнннч хөжүдөөшкннч шүгүм-биле билиңер чүлү болур.

Актёрнун (номчукчунун) уран аргазы болза, сценалар үнгөш шын ойнап билдир, болушкунунарнын шын харылдаштырары, шийки сеткилдиг илерейлээшкнннч авторнуну-биле дүүштүрүп билери болур.

Ол болза, К. С. Станиславскийнч сүмө-лөп чорашан «чогаал номчулганынч мер-гежилди шиңгээдиң» деп чүгөле хамла-рышкан кол билишкннннч чамдызын ындыг болуп турар.

Оон ийди шүдүгү номчулганынч база доктаап көрөөлиңер. Шүдүктү аялгазыг, чедиңгир кылдыр номчуру актёрдан (номчукчудан) узугу-биле хамааржыр. Шүдүгү чогаалынч номчуруда ооң тургу-зуун кончуг барымдалар, ынакчы оон азынашкы слогтарынч тургузуун үрөп болбас. Ичанганш ритм болгаш рифман барымдалар. Шүдүктү номчуруда авторнун бодалынын, сөздүн, бижик дем-дөөдөн беши бичиң-даа чүве кагбас херек.

Бир эвес чогаалдын тургузуун номчуучу (актёр) тургазы-биле үрөп кааптар болза, автор ону калдыр тускай тургузулуг кылдыр чогаалды дөөш ажилдавас-ла бол-гай.

Н. ЗЕЛЕНЕВСКИЙ.

область театрынын кол режиссёру, РСФСР-инч сурагыл артың.

И. В. СТАЛИННЫҢ АЖЫЛДАРЫН ДАШТЫКЫДА ӨӨРЕНИП ТУРАРЫ

Кыдат Улус Республика

ПЕКИН. Эш Сталиннің генйлиг ажилдарын кыдат эртеменер ханы сонургалып биде өөренип туралар.

«Гуанжябао» солунуң дыңнады турары болса, эш И. В. Сталиннің чогааларын өөренириңиң айттырымың алдар болдурган Кыдаттың эртеменер академиянының чавында чаа төөгү болгаш дыл эртемениң эртеменшчилег институттарының ажилдакчыларының катышкан хуралы март 12-де болган. Төгү эртеменириге И. В. Сталиннің канчаар-даа аажок улуг салышкынын болгаш эш Сталиннің ажилдарында айткан принциптерин болгаш

методтарын Кыдаттың төөгүчүлеринин эдеринин эрежок чугулазын хуралга чүве чугаалааннар демделгэннер. Национал айттырымың болгаш дыл эртемениң талазы-биле эш Сталиннің ажилдарының улуг ужуру-тузазын олар айтканынар. И. В. Сталиннің «Марксизм болгаш дыл эртемениң айттырылгалары» деп классиктиг азымы дыл дугайында эртемеге хажымышкынынарны чүгле чок кылган эвес, харын ол эртемениң чаа хөгжүдэинге үндөлини салган деп хуралдың киржикчилери демделгэннер.

(СЭТА).

Румыния

БУХАРЕСТ. Румынияның телеграф агенттигинин дамычдып турары болса:

Румын Улус Республиканың он-он муң азычы чоңары И. В. Сталиннің улум чок ажилдарын улуг сонургалып биде өөренип турар. Чыжааларге, Гимншоар областта политчырыдышкының аныз-бүрү хавирлер-биле хаара туттунган 26 муң оолдар болгаш кыстар-румыннар, венгрлер, немелтер, серблер болгаш еске-лер-даа И. В. Сталиннің намдарын болгаш оон генйлиг чогааларын өөренип туралар. Чүгле чангыс Тимшоар хоорайның фабрикаларында болгаш школарында 144 политбөлүмнерин тургускан.

Ол бөлүмнерде 2.800 вики улуг Сталин-ның намдарын өөренип туралар.

Ясы областа 1600 кире киж И. В. Сталиннің намдарын өөренип бөлүмде өөренип турар. А 5 муң азыч чыгыш-наар болгаш албан-хаагчыттар «ВКП(б) төөгүлүң допчу кураун» өөренип 279 курстарда өөренип турар. 500 азыч партия болгаш ажил-агың ажилдакчылары, а ол ышкан дэди болгаш школа эртемениң ажилдакчылар эш И. В. Сталиннің «СССР-де социализминг экономиктиг про-блемалары» деп генйлиг азымы бот-өөрелдиге-биле өөренип турар.

(СЭТА).

Совет-болгар керээниң беш чыл оюнга алдар болдурган Софияга болган хурал

СОФИЯ. Совет Эвилели биле Болгар Улус Республиканың аразында найырал-дың, кады ажилдакчыгынын болгаш бот-боттарында дуалаажырынын дугайында керээге ат салганында бэр беш чыл болган оюнга алдар болдурган найыралдың азычы чоңарынын байырдыг хуралы март 18-те Софияга болган.

дугайында совет-болгар керээниң беш чыл болган оюнуң дугайында илеткеди Болгариянын коммунист партиянының Төп Комитетинин Политбюро келжигүү. Болгариянын даштыкы херектер министр Ивичо Нейчев кылган.

Совет Эвилелиниң Коммунист партиянының Төп Комитетинге чорудар байырдыг чагааны хуралдың киржикчилери димжиттиг адыш часкаашкыны-биле болгаш «Мөңгө найырал!» деп кийгырылгарынын ала-биле хулээн алган.

(СЭТА).

Болгар-совет нийтелиди Төп Эвилели-нин күсөвичи комитетинин даргазы доктор Иван Пашов хуралды ажиткан.

Найыралдың, кады ажилдакчыгының болган бот-боттарында дуалаажырынын

Кыдат биле Пакистанның аразында садыг дугуржулгазын чарганы

ПЕКИН. Кыдатка хөвөң садарынын болган Пакистаннын Кыдаттан хөмүр иш садыг алырынын дугайында Кыдат Улус Республиканың Улустан Төп чазза биле

Пакистан чазактын аразында дугуржулга-га чокта чаа Карачиге ат салдыган деп Синьхуа агенттели дамычдып турар.

(СЭТА).

Герман Демократтыг Республиканың Улус палатазының болгаш чер-чер палатазының катышкан хуралы

БЕРЛИН. Берлин демократтыг солунуң дыңнады турары болса, 1953 чылдың март 20-де Берлинге Герман Демократтыг Республиканың Улус палатазының болгаш черлер палатазының катышкан хуралы болур. Ол хуралга бени болган париж шериг керээриге удуу де-жисекеч угалган чангыс эи, тайбың болган хосталга дээн немец катыжыга шим-

чээшлигинин Чөвүлөлинин санадын чу-гаалажып көөр.

Герман Демократтыг Республиканың улус төлөөдөччилеринин дэди органынын ол хуралга Германияның чыгыс эвин тай-бың арга-биле катан тургусынын дем-челерин чугаалажып көөр деп созунар-дынында айттып турар.

(СЭТА).

Великобританияның Коммунист партиязының күсүкомунуң пленуму

ЛОНДОН. «Дейли уоркер» солунуң дыңнады турары болса, алыра, Велико-британиянын компартиязының күсүко-мунуң Лондонга болуп эрткин пленумунга Англия экономикатын байдал дугайында «Дейли уоркер» солунуң редактору Кам-пбелл допчу чутаа кылган.

Англияда үлетпүр бугурагынын тө-вөли 1951 чыл-биле дөңсөөгө 1952 чыл- да 3 хуу кудулаан деп Кампбелл дем-делгэн. 1952 чылдың декабрда ажык чок-тарның саны 1951 чылдың декабрда турганында 100 муң киж хөй болган. 1951 чылда 6 хуу-биле дөңсөөгө 1952 чылда 15 хуу докерлер ажык чок турган-нар.

ныи ылыгларыны садып алыры ажычын-дыг кызыр ужурга таварышканынын дугайын херечелеп турар.

Барыын Германиянын болгаш Япония-нын талазында чаржаажышкынын күштешип турары-биле хоабашыр Англи-янын экономиктиг байдалы улам басырар-турарын Кампбелл айткан. Британ им-периязынын чурттарында япон садыг-лашкын угалдып турар деп Кампбелл чу-гаалаан. Япония Чөөн Африкада ам үеде хөвөң-саазын кылдыгынын Англиядан колдуунда 4 катан хөйүң садыглап турар.

Катышкан Штаттарнын экономиктиг байдалын чугаалааш, Кампбелл «Катыш-кан Штаттарнын империализтери 1954 чылдың кризисинин перспективанын мурунунда туруп туралар» дээн.

Англия биле Катышкан Штаттар аразында чурдүдөөр күштешип турар, америк империализтер фунт стерлингерин сай-жымчыч чоруун киргениниң дузазы-биле Британ империязынын чурттарында бодунуң садарын күштедирерин орал-дып туралар деп Кампбелл демделгэн.

(СЭТА).

Атлантика блогунун чурттарының дайын белеткелдери

РИМ. Аис агенттелиниң дыңнадып тур-ары-биле алыра, Солуг-Атлантика Эвилелиниң чепсектиг күштеринин шериг белеткелдери Чер ортузу далайда харугда өгөлгөн. Бир белеткелдерге АКШ-тын, Англиянын, Франциянын, Грециянын, болгаш Турциянын корабльдери болган ужур-хемелери киржип турар. Белеткел-

дери француз адмирал Сала, итали адми-рал Джироли болгаш америк вице-адмирал Кесседи олар команддылап турар. Еске белеткелдерге чүгө америк болган итали суднолар, ужур-хемелер киржип турар. Белеткелдери америк адмирал Керни болган генерал Шлеттер удурутпунар.

(СЭТА).

Вашингтонун негелдеси эзугаар

ЛОНДОН. Рейтер агенттелиниң меде-лелинде чугаалап турары болса, Англия-нын садыг судноларының Кыдатче азы Солуг Боржеге «стратегик бараннар» чедирерин англи чазак хоругдаан.

Кыдатчы экономика талазы-биле кызыл-кыларын күштедиреринге Англия бүгү хемчеглерин алыр дээр дугайында Катыш-кан Штаттарнын чазакта даштыкы

херектер министр Иденниң аазашкыны эзугаар чазак бо базымны кылган деп агенттели айттып турар.

Садыг суднолары март 31-ниң сөөлдү-делетейин Кыдатче азы Солуг Боржеге порттар бурууздөн үер, азы ол ийи чур-тарнын аразында порттарга чоруур төлөөдө тускай чөпшөөрлө алырлар.

(СЭТА).

Кореяда болушкуннар

Кореяның Улустан армиязының Кол команддалынын дыңнады

ПХЕНЬЯН. Корея Улус-Демократтыг Республиканың Улустан армиязының Кол команддалынын март 18-те медээлэни болса:

Эрткин хүнүң дургузунда Кореяны Улустан армиязының катыжышкынынарны быдат улустун эки-турачылары-биле калы америк-англи ажилдечилерге удуу фронт-пуң участкаларынын бирээинге артилле-рия тулачушкуннарын чоруткан. Улустан армиязынын кезектери чөөн эрткирге дайынның бир тральцини сугже кир-аткан.

Март 17—18-тиң дүзөинде америк са-молёттар Мурнуу Синьйи-чжу хоорайга араатанып халдашкынын база катан чо-руткан. Херэеженнерин, бичий уруг-ларын болгаш кырганынын ортузунда дыкка хөй алуң-чидим бар болган.

Март 18-те эниттиг кезектер болгаш алыжы-ачылар дайынын 4 самолётта-рын алдара аткан.

(СЭТА).

Америк ужур-чүүү Кореяны бомбалаарын үргүчүлөвишаан

ПХЕНЬЯН. Америк ужур-чүүү тайбын корей хоорайларын болгаш суурларын араатанып-биле бомбалаарын болгаш бомбалаарын үргүчүлөп турар. Март 18-те худус америк самолёттар Мурнуу Пхеньян жокуда Кансо уезинин бомбалаан. Америк аар бомбардировщиктер Пхеньян-нын кырында калың-дошкун агаар хал-дашкынынын чорудуп турар.

Март 7-ден 8-че дүзөинде «ужар шивээ» деп 8 америк ужур-хемелер Чил-гири болгаш Пальгюи кварталдарында чү-чүк бомбалаарын отканы. Оон түнөинде дыкка хөй тайбын чурттакчылар өлгөн болгаш болгалаган. Оон иштине 120 херэеженнер болгаш бичий уруглар бар болган. Март 14-тен 15-че күне америк «ужар шивээлер» Мурнуу Пхеньян жокунуң Тэюу уезининде суурже база катан халдаан.

Хамтын хоорайнын кылдыгынында тайбын чурттакчылары черерин америк самолёттарын март 14-те план баугаар кадыг-дошкун бомбалаанынын дугайында Хамхундан алган медээни Кореянын Төп телеграф агенттели март 18-те парлаан.

Март 14-түн эртинде 16 америк са-молёттар шөгө ажилдап турган тараачы-нарже 150 ажык бомбалаарын откан баг-ш америк самолёттарынын шугрелээш-киннеринден депи, камгалап черлерге дээрли оралашкан херэеженнериң бол-гаш бичий уруглары олар бомбала-нар. Оон түнөинде дыкка хөй тайбын чурттакчылар адурткен болгаш ба-дылаткан, тараачын бажынар болган чер бажынар, а ол ышкан ортумак шко-ланын бажыны үрелген болган эртенге.

(СЭТА).

Кореяда дайынга удуу АКШ-та хөдөлишкенин

НЬЮ-ЙОРК. Кореяда дайынны үргү-чүлөрүнө барып болур ашма бээрин күзөвейи турарында үндөзөлетинген, америк үндүт төлөкчилери үндүрт төлөриден отталан турар чамдык тавар-ылгаларын дугайын парлапта медээ-леп турар.

Юнайтед Пресс агенттелиниң дыңна-дын баугаар алыра, Кореяда дайынның Филделфияда 12 удуулаанычылары «еке кижилери утузуп чок кылларында херектиг чепсек өртөз төлөриге дузадан шылава» бис деп медээлэп, федералдыг олча-ажык үндүрүүн төлөриден отта-лааннар.

Үндүрт төлөриден отталашкын бол-са, «бистич чангыс чер чурттугарынын меделерин көдүреринге дузаалар болган дайынның база милитаризмин бүгү хоралын билеринче оларын албадар сорулгалык чөптүг хөдөлишкени болур» дээрин айткан угуулганы ол бөдүк пар-лап үндүргөн.

Агенттелиниң айттып турары болса, азын каш кижилер Нью-Йоркта үндүр-гөр хавыркычынын турар черин жү-жүрерин организастан болгаш «шериг чарыгдаларында» удуу хөдөлишкени кө-дүреринге үндүрт төлөкчилери кийгыр-ган бижиктерин тарадып турган.

Юнайтед Пресс агенттелиниң Кли-лендтен дамычдып турары болса, суг шеринин «лген офицеринин калайы чо-раан Каролина Юри база үндүрт төлөри-ден отталан. Оон чугаалааны: «Бо болса, кичээңгей хаара тудар арга-дыр, оон дузазы-биле, чүвениң чөптүг ужурун бо-лап-билкип турар херэежен хамааты мен, амгы үениң араатаныг черик дай-нында киржип шуут күзөп чогууну иле-редип болур-дур мен...»

(СЭТА).

Гоминданчы дээрбечилерге удуу бирма шериглерин дайын чорудулгасы

ПАРИЖ. Рангундан Франс агент-телиниң дамычдып турары болса:

Алдынган медээни баугаар алыра, март 12-де бирма чазактык шериглеринин Монг-Хеу княжестөөнуң Ван-Лойга чоруткан тулачушкунунда гоминданчылар 78 ки-ланинде, оң иштине ийи офицер-леринден котараан.

Ол ышкан дыкка хөй шериг чөпшөөр а-наап алган.

(СЭТА).

КУШ-КУЛЬТУРА БОЛГАШ СПОРТ

Областың кышкы сес дугаар спартакиадазы

Бо чылдың март 15-тен 17-ге чедир областың кышкы сес дугаар спартакиадазы Кызыл хоорайга бо-луп эрткин. Спартакиадазын кол сорулгалы болса, областа спорт ажы-лынын кышкы көргүзүлгөсүн чедиш-киннерин түнөп көөрт, эң эки хаакчы-ларын, конькичилерин «ГО» деп демдиктин кышкы спорт талазы-биле нормаларын чедип алыры болуп турган.

Спартакиадага Кызыл хоорайдан 3 команда («Искра I»), «Урожай», «Искра II»), районнарда 9 команда (Тес-Хем, Кызыл, Каа-Хем, Би-Хем, Улу-Хем, Төндү, Чаа-Хал, Барын-Хемчик) кир-ишкен. Спартакиадага шунту 140 спортчу-лар кирришкен. Спартакиадазын киржи-чилери бо маргылдаага эрткин чымдары-га көргүзүлгөрдөн азын эки түнөлдөрүн көргүсөн.

Хаак талазы-биле: эр улустун хаак-биле 40 километрге 4 киж улажып ман-лаар эстафетаның «Искра I» команда 2 шак 43 минута 29 секунда келеш бир-ги чери, «Урожай» 2 шак 46 минута 35 секунда келеш ийги чери азын. Үшкү чери Каа-Хемин командазы алган. Эста-фетата эш Соколов («Урожай») 10 кило-метра 37 минута 47 секунда эрткин, кончук эки түнөлдү көргүсөн. Херэе-женнерин 20 километрге 4 киж ула-жыр эстафетаның «Урожай» нийтелиди-ликом командазы 1 шак 6 минута 45 секун-да келеш бирги чери азын. Ийги чери «Искра» I командазы, үшкү чери Тес-Хем районунуң командазы азын.

Эр улустун 18 болган 30 километр ди-станциаларында эш Н. Соколов («Урожай») эки түнөлдү көргүсөн. Ол 18-ге 1 шак 10 минута 57 секунда, 30-ге 2 шак 10 минута 54 секунда магнаан болган ол дистанциалар талазы-биле 1953 чылда областың хаак чемпиону атты алган. 18 километрге болуң эки турамы-биле магна-ан эш Тау 1 шак 9 минута 15 секундда келеш, ол дистанциала областың чаа

рекордун тургускан. Оон ийи «Урожайда» Фатеев, Соколов, «Искрада» Кара-оол, Маннай-оол дээн ышкан анык хаакчы-лар база Каа-Хем районунуң хаакчызы И. Косых бүгү дистанциаларга эки көр-гүзүлгөсүн болганын демделгери чүгү-лэ. Херэеженнерден 8 километр дистан-циала эш Рабова («Искра») 39 минута 34 секунда, эш Кудимова («Урожай») 39 минута 40 секунда магнаан, эки тү-нөлдү көргүсөн. 10 километрге эш Рабова 48 минута 32 секунда, эш Сычева (Тес-Хем) 52 минутта магнаан. Бо ди-станциалар талазы-биле 1953 чылда обла-стың хаак чемпиону атты эш Рабовага таанысан.

Коньки талазы-биле эр улустун эш Кошкарлов 500, 1500, 5000 метрлерге бирги чери азын. Командаларын кир-жикчилеринде: эш Гринев («Искра»), 1500 метрге, эш Родин, (Улу-Хем), 5000 метрге тилээш. Херэеженнерден 500 метрге эш Сухорослова («Искра»), 1500, 3000 метрлерге эш Маслова («Искра») тилээш. Бо дистанциалар талазы-биле тилээчилер 1953 чылда областың коньки чемпионулар болганнар.

Спартакиадага үш хүн болган маргыл-даанын түнөинде 81 сан алган бирги чери азын «Искра» нийтелидин 1 ду-гаа команданың кышкы спорттун шил-чини кубогун болгаш бирги чериниң дипломун тывыскан. Ол команданың кир-жикчилериниң шаңнал бижик-биле болган эрткин чүдүлгө-биле тус-тус магнаан. «Урожай» команда 103,5 сан ап, ийги чери азын болгаш ийги чериниң дипло-мун алган. Үшкү чери Тес-Хем район-унуң командазы азын.

Областың кышкы сес дугаар спартаки-адазына анык спортчулар эки түнө-лдү көргүсөн маргылдаажык. Ийги бол-са-да, чамдык эки хаакчыларын, конь-кичилерин чедишкениринге бот-оожургааш, а спартакиадазын еске хөй киржикчилериниң куду деңгелди бол-га-

нын демделгевин барып болбас. Бир ду-гаар команда 81 сан ап турда, үш дугаар команда 308 санын, а еске командалар 400—500 санын болган чорук дыкка ма-галай-дыр. Бо болса, районнарда ком-мол, профамилел, күш-культура болгаш спорт организацалары аныктырын ор-тузунга күш-культура болгаш спорт те-рөөн калбатпай, оларын иштинде эки хаакчыларын, конькичилерин белеткейи турарын көргүзүп турар. Бо спартакиа-дага Төндү, Улу-Хем районнарда келген командаларын белеткели кончук кошкак болгаш чуруму чөтпөс болганын дем-делээр херек.

Кышкы спорт талазы-биле еске обла-стын командалары-биле маргылдажыр областың ашырак команданың чангысты бени амга чедир тургузуп албайн турар чорукту минниң, ону моон сонгаар чеди-п алыры чүгүлэ.

М. ЛЮДУП.

Чурунта; (кырында, оң талазында солагай талазында) — 30 километрге болган хаак маргылдааның 3-кү чери алган Кара-оол («Искра»), оолдарын хаак талазы-биле 1953 чылда область чемпиону А. Соколов, херэеженнерин хаак талазы-биле 1953 чылда чемпиону А. Рабова, оолдарын конькиге магнаарынын талазы-биле 1953 чылда чемпиону В. Кошкарлов, херэеженнерин конькиге магнаарынын талазы-биле 1953 чылда чемпиону Г. Маслова. Алаанда — 18 километрге болган хаак маргылдааның 2-ги чери алган Н. Косых, 500 метрге болган конькиге магнаарынын маргылдааның 1-ги чери алган Г. Сухорослова.

Чуруу С. Феоктистовтуу.

Харысалгалыг редактор О. А. ТОЛГАР-ООЛ.

ТУБЕРКУЛЁЗ

(өкпе аары) халдавырлыг аар аарыг.

Халдавырлык кол үндө-ниң — аарыг кижиниң чараазы болур. Довураак доозунуң, чө-дүлдөн чаштаан чарааны, аарыг инектер сүдүн дамып, ол аарыг халдап болур. Ша-ла кырында дүкүрбөң, ча-раа дүкүрбөр херекселерин аягылганар. Чөдүрүп болган азырып турар үенерде аскы-нарны дуглаңар.

Чогуур өвүңде эмчиге ба-рынар.

Туберкулёз халдавырлыг!

Аарыг кижиге тускай орунуг, аржындыг, савалыг болур ужурулуг.

Туберкулёздан аараан кижини — бүгү-ле биче уругларын аш-чеминиң албан черлеринге болгаш столоваларын ажилы-га киирбөө ужурулуг.

Туберкулёздан камгаланынар!

Кижиниң организмн суларадып турар чүве бүртүрү аарыг бээрине дуза болуп турар.

Хүн, агаар болгаш суг, күш-культура болгаш шын тем-нилге-биле бодунарын калынырын быжыгларан. Амыдырал чуртталгага гигиенаны сагынар. Амыдырал чуртталганы шыны-биле чорудунар.

Шунту туберкулёз-биле демиселчел!

Тыва областың санитар-чырыдышкын бажымы.

„Тулчун турар Вьетнам“
деп документалдыг кино үнер.

★ ★ ★

Март 23-те „Изиг чүрек“ деп кино-шини болур.

НАЦИОНАЛ ТЕАТРГА

Март 22-де эртен — **„Машенька“**
Эгелээри хундускунун 1 шакта.

★ ★ ★

Кежээкиниң 8 шакта — **„ЧЕР ТЫВААЖАНЫ“**
Өвүр районун Хандагайты сумузунда Айдым-оол Монгуш Дүкүчүмеевич бодунуң кадайы, ол-ла сумуда чурттал турар Монгуш Попуй Ирскиновнадан чарлар дугайында херек билдирип турар. Ол херекти өвүр районунуң улус судунга көөр.